УДК: 634.63:631.524.84

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ОЛИВОК НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Г. Корнічева, асистент
Центральноукраїнський національний технічний університет

Сучасні кліматичні зміни, що проявляються у підвищенні середньорічних температур, зміні режиму опадів та зростанні частоти екстремальних погодних явищ, зумовлюють трансформацію структури сільськогосподарського виробництва. У цих умовах особливої актуальності набуває інтродукція та адаптація нових, раніше нетипових для України культур, зокрема оливи європейської (Olea europaea L.), яка традиційно вирощується у країнах із субтропічним кліматом.

Південні регіони України характеризуються значним агрокліматичним потенціалом, що в умовах глобального потепління може бути використаний для вирощування теплолюбних культур. Разом з тим, питання адаптації оливи до умов помірно-континентального клімату потребує комплексного агрономічного обґрунтування.

Олива є типовою ксерофітною культурою, що характеризується високою посухостійкістю та теплолюбністю. Оптимальними умовами для її вирощування є середньорічна температура на рівні +15…+20 °С, сума активних температур понад 3500 °С та відсутність тривалих морозів нижче -10…-12 °С.

Клімат південних областей України (Одеської, Миколаївської, Херсонської) за останні десятиліття зазнав суттєвих змін, зокрема відзначається підвищення середньорічної температури повітря на 1,0–1,5 °С, зменшення тривалості морозного періоду та подовження вегетаційного сезону. Це створює передумови для часткової відповідності агрокліматичних умов вимогам культури.

Водночас критичним фактором залишається температурний мінімум у зимовий період, оскільки короткочасне зниження температури до -15 °С може спричинити пошкодження генеративних і вегетативних органів рослин. У зв’язку з цим необхідним є добір морозостійких сортів та використання агротехнічних заходів захисту насаджень.

Олива є відносно невибагливою до ґрунтових умов культурою, проте найкраще розвивається на добре дренованих, легких і середніх за механічним складом ґрунтах із нейтральною або слаболужною реакцією (pH 6,5–8,0). Вона характеризується високою толерантністю до засоленості ґрунтів, що є важливою перевагою для південних регіонів України.

Поширені в степовій зоні чорноземи південні та каштанові ґрунти загалом придатні для вирощування оливи за умови забезпечення належного водного режиму та запобігання перезволоженню. Особливу увагу слід приділяти агрофізичним властивостям ґрунту, зокрема його водопроникності та аерації [2].

Агротехніка вирощування оливи в умовах півдня України повинна враховувати специфіку кліматичних ризиків та спрямовуватися на підвищення адаптивності рослин. Основними елементами технології є:

- добір сортів із підвищеною морозостійкістю (наприклад, сорти середземноморської селекції з адаптивними властивостями);
- застосування краплинного зрошення для підтримання оптимального водного режиму;
- формування крони з метою зменшення впливу низьких температур;
- використання мульчування та інших заходів збереження вологи;
- впровадження інтегрованих систем захисту рослин.

Перспективним напрямом є застосування елементів точного землеробства, зокрема моніторингу стану рослин за допомогою дистанційного зондування та сенсорних систем.

Олива характеризується тривалим періодом продуктивного використання (до 50–100

років), що забезпечує стабільність виробництва в довгостроковій перспективі. Урожайність культури значною мірою залежить від агротехніки, сорту та кліматичних умов.

З економічної точки зору вирощування оливи є капіталомістким проєктом із тривалим періодом окупності, однак потенційно високою рентабельністю за умови формування ефективної системи переробки та збуту продукції.

Одним із ключових напрямів реалізації потенціалу вирощування оливи є розвиток селекції, спрямованої на створення сортів із підвищеною морозостійкістю та адаптивністю до умов помірно-континентального клімату. Перспективним є використання генетичного матеріалу сортів, що вирощуються у граничних зонах поширення культури.

Адаптація оливи до умов України може відбуватися шляхом поступового відбору найбільш стійких форм, що дозволить у довгостроковій перспективі сформувати локально адаптований сортовий склад. Важливу роль у цьому процесі відіграють наукові установи та дослідні господарства [3].

Незважаючи на наявність значного потенціалу, реалізація перспектив вирощування оливи супроводжується низкою обмежень, серед яких ключовими є кліматичні ризики, відсутність достатнього досвіду вирощування культури та обмежений рівень науково-технологічного забезпечення.

У зв’язку з цим необхідною умовою розвитку галузі є:

- створення експериментальних насаджень;
- проведення довгострокових агрокліматичних досліджень;
- розробка адаптивних технологій вирощування;
- державна підтримка інноваційних аграрних проєктів [1].

Отже, південні регіони України мають потенціал для вирощування оливи європейської за умови врахування агрокліматичних обмежень та впровадження адаптивних технологій. Розвиток цього напряму може сприяти диверсифікації аграрного виробництва, підвищенню ефективності використання земельних ресурсів та інтеграції України у світовий ринок оливкової продукції.

Разом з тим реалізація цього потенціалу потребує комплексного наукового обґрунтування, державної підтримки та розвитку відповідної інфраструктури.

Список літератури

1. Бондаренко В. С., Ковальчук І. В. Інтродукція та адаптація нових плодових культур в умовах Півдня України // Садівництво. – 2025. – Вип. 79. – С. 101-108.
2. Зелінський Ю. А. Перспективи розвитку олійних культур в Україні в умовах глобальних змін // Аграрні інновації. – 2025. – № 14. – С. 89-95.
3. Лісовий М. В., Ткачук В. І. Адаптація рослин до змін клімату: теоретичні та практичні аспекти // Агроекологічний журнал. – 2024. – № 2. – С. 23-30.